

GLASNYT

Udgivet af Glashistorisk Selskab Aalborg * 1976

Nummer 33.

oktober 2003

16 årgang

Indhold.

- Side. 3   Kommentar til Poul Schjelder fra Hans Olaf Lindhard.
- Side. 4   Et af de mest spændende glas I Heerings lille glassamling. v./ H.O. Lindhard.
- Side. 5-6   Aalborg-glas i Holmegaards prøvesamling. ? fra Niels Johnsen.
- Side. 7-8   En afrundende kommentar til H.O. Lindhard fra Torben Errboe.
- Side. 9-10   Et par spørgsmål til bladets læsere fra Niels Ove Pedersen.
- Side. 11-14   Erindringer om nogle glaspersonligheder. Artikel v./ Irene M. Kristensen.
- Side. 15-16   Aalborg eller Holmegaard, ? til Torben Errboe fra Jørgen Kjær Hansen.
- Side. 17-19   Det sku' vær' så godt, og så... Artikel v./ Irene M. Kristensen.
- Side. 20-21   Et JUBILÆUM ? 1853 - 2003 Artikel v./ Irene M. Kristensen.
- Side. 22-23   Michael Bloch; Dansk presset glas 1850 -1950 : Boganmeldelse v./I. M. K.

GLASNYTs redaktion adresse:
Glashistorisk Selskab Aalborg*1976
Postboks 543, 9100 Aalborg.

Ansvarlig redaktion:
Poul Schjelder, TLF / FAX. 98 38 12 26
E-mail : schjelder@tv.dk
Irene M. Kristensen. TLF: 86 27 22 96
Bente Hansen. TLF: 98 38 33 54

Tryk : Schjelder / MINOLTA digital kopimaskine

INDLÆG FRA MEDLEMMERNE EFTERLYSES!

Så er det efterår, og markedssæsonen ebber ud. Vi håber, at I har fundet nogle spændende "glas", som I får lyst til at fortælle om i næste nummer af "Glasnyt". Det kan være et sjældent glas, der dukker op, en sammenlignende iagttagelse, en interessant bog eller noget andet. Omtale af museer og markeder i udlandet er også velkomne.

Det er vigtigt for at bladet kan blive så spændende og alsidigt som muligt, at så mange som muligt bidrager med deres indlæg, som kan være både længere artikler og smånotitser.

Vi glæder os til at høre fra jer.

Med venlig hilsen,
redaktionen

MINOLTA Danmark a/s Nordjylland
Marathonvej 1, 9230 Svenstrup
Tlf : 72 21 21 21 FAX : 72 21 27 02

Et af de mest spændende glas i Heerings lille glassamling, der blev udstillet på Victoria and Albert Museum i London i 1974, er glas no. 172 i det udsendte katalog:

Danish Glass 1814-1914, The Peter F. Heerings Collection, glasset har trebladet matslebet vinløv med spidse hjørner, stilk med knap, og beskrevet som fra Conradsminde.

I 1996 var Heerings lille glassamling udstillet på Øregaards Museum, der har man nu ændret tilhørsforholdet, idet glasset nu er Holmegård kat. 1853 vinglas no. 9, stilk med knap. Mogens Schlüter betegner hyttemesterens tegninger, som kat. 1853, og her er vinglas no. 9, og no. 2 ens, på nær, at no. 9 har mollex under kummen.

Noget tyder på, at glasset i Heerings glassamling, der betegnes som vinglas no. 9, er Holmegårds kat. 1853 vinglas no. 2 med knap, da der ingen mollex er under kummen på billedet i det udsendte katalog. Glasset er uden dokumentation.

Hans Olaf Lindhard

Cat. No. 172

Wine-glass
Stem with one knop
Engraved with vine- leaves.
Traditional ascription.
Ht. 11 cm (4 ³/₈ ins).

Aalborgglas?

I Glasnyt nummer 32 er en artikel af Torben Errboe med overskriften

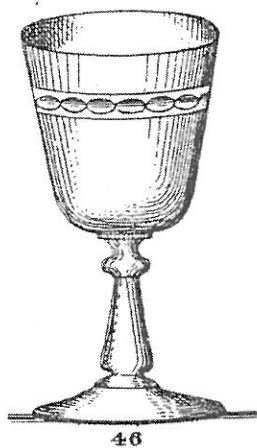
"Aalborgglas i Holmegaards prøvesamling?".

Her omtales at glas svarende til Aalborgglas nr. 27 og 47 er fundet i Holmegaards prøvesamling. Disse glas findes rundt omkring i en kraftig og i en slank version. Det anføres i artiklen at man traditionelt mener at den kraftige er fra Aalborg. Spørgsmålet om den spinkle type også er fra Aalborg står ubesvaret.

De næsten tilsvarende Aalborgglas nr. 28,48 og 62 findes også jævnfør artiklen i en spinklere udgave, men dokumentationen for at disse glas er fra Aalborg mangler ligeledes.

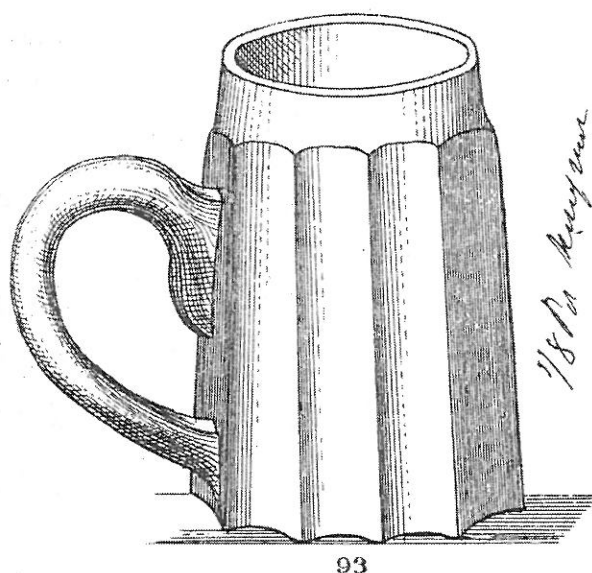
Den samme stilk som på Aalborgglassene nr. 27 og 47 findes også på Aalborgglassene 26,46 og 61. Dette er glassene med et bånd med vandret liggende oliver med en parallelførløbende tynd linie over og under båndet. Det kunne være interessant at høre fra alle som har et eller flere af disse sidstnævnte glas om der også her findes en slank version.

Ovennævnte 3 glastyper har jeg alle i den kraftige version. Jeg er flere gange stødt på den slanke version svarende til Aalborgglassene nr. 27 og 47. Disse glas har jeg set i såvel drevne som afsprængte versioner. Jeg har også set et afsprængt hvidvinsglas med grøn kumme. Jeg hører meget gerne læserne af Glasnyt's mening om hvorvidt såvel de afsprængte som glas med grønne kummer kan være lavet på Aalborg glasværk.

Jeg er for ganske nylig stødt på en anden problemstilling, som jeg håber det er muligt at få svar på. På et loppemarked købte jeg fra et dødsbo 2 glas, som med stor

sandsynlighed er Aalborgglas. Desuden var der 3 fastblæste hulriflede ølkrus. Spørgsmålet er hvordan ser man forskel på Aalborgs udgave, som har nr. 93 i kataloget og på krusene fra de øvrige glasværker primært Holmegaard. De nyindkøbte ølkrus er ca. 11,8 cm høje og facetterne slutter ca. 16 mm fra randen. Endvidere er der ca. 4 mm luft under bunden (standrandens højde). Mine 2 "Holmegaardkrus" er 12,2 og 12,9 cm høje og der er henholdsvis 13 og 15 mm luft under bunden, og der er henholdsvis 2,2 og 2,7 cm fra kant af facetter til randen. Når man sammenligner nr. 93 i Aalborgkataloget med de tilsvarende krus i katalogerne fra Holmegaard, Kastrup og Fyn kan det godt se ud som om at kruset fra Aalborg har en mindre afstand mellem facetter og rand. Jeg vil gerne høre om andre har gjort samme iagttagelser som ovenfor nævnt således at mine 3 ølkrus kan udnævnes til sandsynlige Aalborgkrus eller om jeg er helt ude hvor man ikke kan bunde.

Med venlig hilsen og med håbet om god respons,
hvor resultatet vil fremkomme i et senere nr. af Glasnyt.

Niels Johnsen
Ravnager 41
2600 Glostrup

Privat 43 45 67 91
Mail nj@avedore-holme.dk

En afrundende kommentar til Hans Oluf Lindhard

Jeg kan konstatere, at vi ikke er enige – og det er jo helt fint. Du mener, at du ”sikkert” og ”uden tvivl” kan identificere et vinglas nr. 2, Holmegaard 1853 – jeg mener generelt, at det ikke er muligt uden at tage forbehold. Kun en gradsforskel måske, men åbenbart ret så vigtigt for os begge. Så langt, så godt.

Når jeg alligevel vender tilbage til dit indlæg i Glasnyt nr. 30 om ”En vinløvsfrise, nyfunden fra Holmegaard 1853” og din kommentar til mit indlæg i nr. 32, er det fordi denne sidste kommentar tilsyneladende indeholder et par misforståelser – i alt fald i forhold til hvad jeg forsøgte at udtrykke. Jeg må igen understrege, at mit udgangspunkt i diskussionen – som i din egen oprindelige argumentation - kun går på selve glasset – ikke på vinløvsslibningen.

Du skriver i sidste nummer indledningsvis: *Jeg er overrasket. 20 glas er mange at være i tvivl om...* Hvis du mener, at det er konklusionen på mit indlæg, har jeg ikke været i stand til at formulere mig godt nok. Nok er forfatteren selv ikke den mest objektive til at vurdere, om grundidéen med indlægget egentlig stadig sidder mere i hovedet end tydeliggjort på papiret, men jeg synes faktisk, at meningen er klar. Men har jeg haft problemer med at fremlægge mine synspunkter, kan jeg kun beklage det.

Når jeg nævner mine egne glas, er det netop ment som en forklaring på den forskellighed i formen, der rent faktisk eksisterer på vinglas nr. 2 fra Holmegaard. Disse over 20 glas med egeløv, vinløv og Iserhorst-slibninger er det nærmeste, man overhovedet kan komme veldokumenterede glas fra Holmegaard. Et hundrede procent bliver det aldrig, men disse slibninger kan alle genfindes i prøvesamlingen og ”tilskrives derfor traditionelt Holmegaard”, som jeg skrev i min første kommentar. Dem er jeg derfor undtagelsesvis *ikke* i tvivl om. Dette er mit udgangspunkt for hele indlægget. Netop fordi disse over 20 omtrent samtidige glas er veldokumenterede – og dette først og fremmest *fordi de har kendte slibninger* - mener jeg, at jeg ved en sammenligning af ”den brogede skare”, hvad formen og hele fremtoningen i øvrigt angår, kan tillade mig at anfægte din formulering om et sikkert vinglas nr. 2 ud fra formen alene. Så forskellige kan veldokumenterede vinglas nr. 2 åbenbart se ud! Der findes altså flere prototyper, sandsynligvis også nogle vi endnu ikke kender. Og det er bare fra Holmegaard...

Du skriver videre nogle bemærkninger, som jeg har studset lidt over: *”... mon ikke nogle af din ”brogede skare” er Holmegårdglas efter 1865, der har vi en ny prisliste, og det er jo noget helt andet end Holmegård 1853”*. Det forstår jeg ikke

hvad du mener med. Nu er vendingen ”noget helt andet” selvfølgelig et relativt begreb, men helt nøgternt er der faktisk ingen forskel på netop disse to prislistes. Begge er opstillet efter størrelser, benævnelserne på de enkelte glas er helt identiske. For eksempel anføres i 1865 prislisten: *Viinglas 1/10-1/8 pots, nr. 2 (Form som snapseglas nr. 2), blomsterskaarne*. Først i de senere prislister fra 1867, 1868 1874 og 1875 bliver glassene opstillet i typer. Benævnelserne er ændret, nu hedder det ikke længere vinglas nr. 2, men *Drikkeglas, runde med knop, blomsterskaarne*. Herefter angives de forskellige potstørrelser.

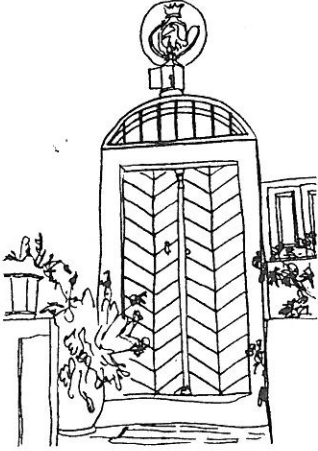
Men uden at vi skal hænge os for meget i disse årstal, siger det jo i det her tilfælde intet om en ny og ændret form, blot fordi beskrivelsen af glassene ændres. Du har sandsynligvis ret i, at flere af de over 20 glas er efter 1865 - mens andre kan være tilbage fra 1840'erne, ja, sågar fra 30'erne. De er alle af *typen* vinglas nr. 2, men om de er fra 1840'erne, 50'erne eller 60'erne, kan ingen afgøre med sikkerhed. Naturligvis får man med årene - ud fra de traditionelle bedømmelseskriterier med især form, masse, bearbejdning, sats og evt. slibning - en ret så klar fornemmelse af den formodede alder, hvornår man *antager*, at glasset kan være produceret. Men selv med ”skarp iagttagelse, genkendelse, sammenligning og udelukkelsesmetoder”, som du skrev, mener jeg ikke, at der vedrørende et så individuelt håndværk - som for eksempel fremstilling af vinglas nr. 2 - eksisterer sikre metoder eller viden til entydig placering og datering, sådan som du hævder. For dog at komme videre i vores glasjagt kan vi naturligvis altid af mangel på tilstrækkelig dokumentation vælge at *vedtage*, at det og det glas efter alt at dømme må være Holmegaard 1853, men det bliver det jo altså ikke mere ”uden tvivl” og veldokumenteret af.

Torben Errboe

Viinglas (1/10—1/8 Pots)			
Nr. 1 (Form som Snapseglas Nr. 1) pr. 100 Stk.		5	4
• 2 („ „ „ 2) „ „ „		5	4
• 3 („ „ „ 3) „ „ „		8	
• 4 („ „ „ 4) „ „ „		7	3
• 6&7 („ „ „ 6&7) „ „ „		7	3
• 8 (riffede) „ „ „ „ „		7	
• 14 („) „ „ „ „ „		7	
blomsterskaarne Nr. 1, 2 „ „ „		7	3
Nr. 3 pressede stribede „ „ „		10	
slabne Nr. 4, 6, 7 „ „ „ pr. Stk.			14
• „ 3 & 31 „ „ „ „			1
med slænt Bæger og slæben Stk			1 4
kantslabne med rund Fod „ „ „ 1 8 9 β à			1 14
• kantet „ „ „ 1 8 10 β à			1 15

Uddrag af Holmegaards
Priskurant, juli 1865

E-mail: birgitogniller@post.tele.dk
Fax: +45.86.47.77.70.
Tel : +45.8647.76.77.(Clinic)

Kære Glashistorisk Selskab

Som mangeårigt medlem af Selskabet er jeg nu løbet ind i et par glas, som jeg ikke selv har kunnet finde forklaringer på, derfor spørgsmål til bladets medlemmer om hjælp.

1. To porterglas med indskriptionen Concordia Øl, hvor lå dette bryggeri og hvor længe eksisterede dette?
2. Så er jeg kommet i besiddelse af nogle lidt svært bestemmelige glas med indskription/ indridsning af monogram, der ligner et F hængende sammen med et R og derover en krone. Vedkommende som jeg har dem fra kan have fået disse glas af Kong Frederik d. IX, er dette monogram set før eller er det lejligheds lavet, er der nogen der ved noget om det?
3. Er der nogen der kender navnet på disse sherry/portvinsglas, har ikke kunnet finde noget om disse?
4. Endelig har jeg et absalonglas i total lilla farve men ellers korrekt i størrelse og i gammelt glas i øvrigt, hvem laver dog sådanne og hvor kan det stamme fra?

Med venlig hilsen
Niels Ove Pedersen

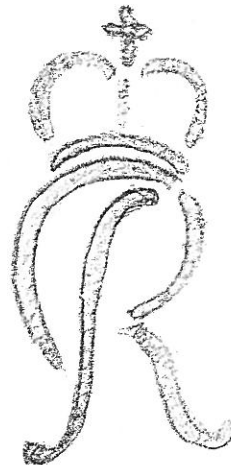

Fig.1 porterglas CONCORDIA ØL

Fig. 2 glas med monogram på foden

Fig. 3 ? navnet på disse sherry/portvinsglas

ERINDRINGER OM NOGLE GLASPERSONLIGHEDER.

Da jeg begyndte at samle på glas for godt 25 år siden, tænkte jeg, at det var da ærgerligt, at jeg ikke var begyndt længe før, for nu havde andre fået fingre i alle de gode ting, og så man endelig noget, var priserne steget langt ud over al rimelighed og mine lommepenges formåen. Det er dog gået alligevel, man finder nogle niches og er nu og da heldig. Og nu går vel den nye generation af samlere og tænker som jeg tænkte dengang. Erfaringen viser, at der ikke er grund til at miste modet. Og i takt med at tiden går, rykker de interessante perioder i glashistorien jo længere op gennem det 20. århundrede. For 30 år siden var der ikke noget ved ting fra efter år 1900 og for 60 år siden ikke fra efter år 1800!

Noget som den yngre samlergeneration imidlertid med god ret kan misunde os veteraner er mødet med en række spændende og meget vidende mennesker, som ikke er blandt os mere, og som har givet os så uhyre meget, både ved foredrag i foreningen, ved omvisninger på udstillinger, ved deres skribentvirksomhed og ved private samtaler. Det er om nogle af disse jeg gerne vil fortælle lidt personlige erindringer. Vi skylder dem så uhyre meget, og de må ikke glemmes.

Peter Riismøller husker jeg fra jeg var ganske lille. Han kom ofte i mit hjem, idet han samarbejdede med min far omkring udgravninger af oldtidsminder i Himmerland. I årene under og lige efter krigen må han være kommet med rutebilen fra Aalborg. Jeg ser ham for mig med murerkasketten og det røde halstørklæde, ivrigt snakkende og diskuterende. Han havde også tid til at interessere sig for os børn, og kunne finde på at have gaver med, bl. a. billedbøger.

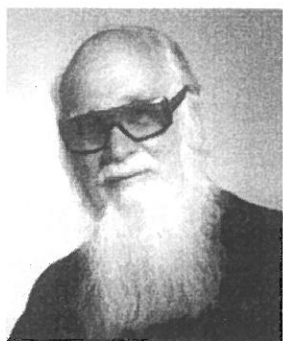
Nu var min far et af den slags mennesker, der samler på alt hvad der er gammelt, og Riismøller var museumsmand, så snakken handlede ikke bare om oldsager, men også om, hvad der var i hjemmet af familiearvestykker og hvad min far ellers havde støvet op rundt omkring. Nogle gamle glas var der jo også, og jeg har stadig lyden i mit indre øre af den måde Riismøller udtalte ordet "Conradsminde" på.

Det var på den tid han var begyndt at indsamle genstande fra og oplysninger om de gamle nordjyske glasværker, og han inspirerede utvivlsomt min far til at gå i gang med at samle skår op på den mark, hvor Mylenberg Glasværk har ligget, og også til at gå i arkiverne for at søge viden.

Riismøller var en livlig fortæller og en flittig skribent. Eftertiden har kritiseret ham for at være lige lovlig hurtig til at drage konklusioner. Men det er sikkert og vist, at uden hans entusiasme og pionerånd havde vi ikke i dag været så mange, der satte pris på og forskede videre i emnet gamle danske glas.

Thorlacius Ussing, skovrider ved Nørlund. Jeg har kun mødt Ussing et par gange, første gang ved min fars 70 års fødselsdag. Som gave havde jeg i en antikvitetshandel købt et glas, som den handlende betegnede som Conradsminde, og da det var i den spæde begyndelse af min samlerkarriere, havde jeg taget det for en kendsgerning. Det var med en vis bæven det nu blev vist frem for eksperten, og stor var min lettelse, da Ussing meget venligt udtalte, at det højst sandsynligt var godt nok.

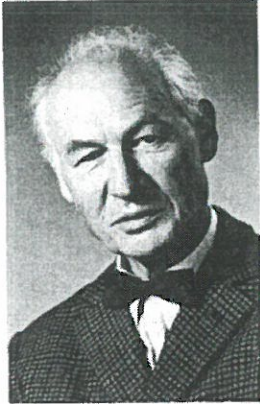
Senere havde jeg så den glæde at besøge ham sammen med min far og se den enorme samling af spændende skår, som han gennem årene havde opsamlet på Conradsmindes tomt og nu opbevarede i kælderen. Det var en meget lærerig oplevelse for mig.

Peder Munk havde gennem et langt liv opbygget en imponerende samling af ikke blot gamle danske såvel som udenlandske glas men også af andre drikkekar og bl.a. sjældne violiner. Han var sammen med Riismøller med ved oprensningen af Rosenholms voldgrave, hvor et righoldigt udvalg af fragmenter af renaissanceglas, herunder også kemisk udstyr dukkede op. Han var omkring 1980 en flittig gæst ved adskillige antikvitetstudstillinger rundt om i landet, hvor han sad og bestemte gæsternes medbragte glas. Han var med sit store hvide skæg så rar og elskelig som julemanden selv.

Han havde et år i påsken opstillet en stor del af sin samling på udstillingen i Marselisborghallen i Århus. Men ak og ve! Min familie havde til min store fortrydelse bestemt, at vi skulle på skiferie. Vi kom hjem mandag aften, og straks tirsdag morgen styrtede jeg ned til hallen. Jeg slap ind mellem travle folk, der bar kasser ud, og fandt Peder Munk, der var i gang med at pakke sammen. Han gav sig meget venligt tid til at snakke med mig og vise mig ting og sager.

En gang var Munk inviteret til at holde foredrag for os her i Aalborg. Det faldt da i min lod at køre den lille omvej omkring Norddjursland for at hente og bringe ham. Derfor fik jeg ud over selve foredraget oplevelsen at se hans dejlige hjem og et par timers hyggelig samtale i bilen om glas og meget andet.

Harald Roesdahl, læge på Als og skaber af en af de flotteste privatsamlinger i landet og specielt kyndig i slesvigske glas. Han har gentagne gange været en inspirerende og særdeles oplagt foredragsholder i foreningen, og da vi var på udflugt til Sønderjylland fik vi en spændende gennemgang af hans samling, som præsenterede sig så smukt på Sønderborg Slot. Hans bog om gamle glas og karafler er en klassiker i glaslitteraturen, og han har udført et meget fint stykke forskning omkring Flensborg Glasværk. Helt fortjent blev Roesdahl udnævnt til æresmedlem. Sidste gang jeg mødte ham var på vor første glastur til Böhmen.

Gunnar Brocks. Som tredie generations medarbejder ved Fyens Glasværk, barnebarn af den navnkundige hyttemester Adolph Brocks, var han som ingen anden inde i værkets historie og produktion gennem tiderne, og han vidste alt om de forskellige teknikker. Han har besøgt Aalborg adskillige gange som foredragsholder, og hver gang er vi blevet en god del klogere. Vores udflugt gik et år til Sydfyn og Tåsinge, hvor Brocks havde inviteret os indenfor i sit smukke hjem og viste os rundt i sin unikke samling af Fyens Glasværks produkter. Det er dejligt, at samlingen nu har fået et godt hjem på Faaborg Museum, hvor vi har lejlighed til at studere den igen og igen. Brocks var et uhyre interessant menneske at tale med. Han var også med på ovennævnte tur til Böhmen, og vi havde stor glæde af hans kyndige kommentarer. Bare han dog havde skrevet noget af sin store viden ned.

Mogens Schlüter. Sidst men absolut ikke mindst. Også han var født og opvokset i glasværksmiljøet som søn af driftsbestyrer Karl Schlüter på Holmegaard, som ingeniør fortrolig med alt det tekniske i glasproduktionen og desuden mangeårig værner af værkets kulturarv, den enestående prøve- og studiesamling og det omfattende arkivmateriale. Han var en myreflittig skribent, medforfatter af alle glassamleres "bibel" om dansk glas, skrev flaskebogen og det meste af bogen om fynsk glas inden sin alt for tidlige død.

Vi havde fornøjelsen af have Schlüter som foredragsholder og omviser på udstillinger adskillige gange, og hver gang var det en berigende oplevelse.

Jeg havde nogle dejlige stunder med ham i forbindelse med tilblivelsen af flaskebogen. Jeg var sluppet til at finde en sodavandsflaske, som nogen så fortalte mig var så speciel, at jeg burde fortælle Schlüter om den. Jeg ringede altså op og forsøgte at forklare, hvad det drejede sig om. Han var noget skeptisk i starten men blev efterhånden klar over, at det vist var noget spændende, og det endte med at han fik min adresse. For at give et indtryk af den grundighed, hvormed han gik til værks ved udarbejdelsen af bogen, kan jeg sige, at jeg fik besøg af ham hele 4 gange, og det gjorde mange andre flaskesamlere så altså også. Det blev til en del kilometer rundt i Danmark. Første gang var en researchtur, hvor mine hylder blev kikket efter ind i alle kroge, og der blev gjort notater. Anden gang kom han for at låne flaskerne til fotografering, og de blev omhyggeligt mærket og skrevet op. Tredie gang kom han så for at levere flaskerne tilbage og fjerde gang for at sige tak med den færdige bog med dedikation og en lille gave. Hver gang var der tid til en god snak over en kop kaffe eller lignende, også om andet end flasker.

Mogens Schlüter var et uhyre venligt, vidende og beskedent menneske. Han var en af dem, der har betydet allermest for vores forening, og vi savner ham meget. Han var naturligvis æresmedlem.

IK

AALBORG ELLER HOLMEGAARD?

I Glasnyt nr. 32 havde Torben Errboe en artikel om et par Aalborg-lignende glas i Holmegaards prøvesamling. Emnet er overordentlig interessant og blev da også fremlagt med samme entusiasme og grundighed, som altid er kendetegnende for Torbens foredrag i vort selskab. - Alligevel mener jeg, at der er behov for nogle bemærkninger og supplerende oplysninger.

Efter at have nærlæst afhandlingen et par gange med få ugers mellemrum er jeg nået til den opfattelse, at forfatteren går ind for, at de to glas er fremstillet på Holmegaards Glasværk i henholdsvis 1896 og 1902, men at det på den anden side ikke er helt umuligt, at et par Aalborg-glas i stedet kan have lusket sig ind et sted, hvor de ikke hører hjemme. - Dette er Torbens konklusion, kan jeg forstå.

Der er imidlertid et par ting i teksten, der ikke bør gå upåttalt hen. Hvis vi fokuserer på den lidt mystiske aforisme, der afslutter artiklen, viser det sig jo, at Holmegaards prøvesamling indeholder et antal glas fra andre værker. Lis Larsen, Holmegaard skrev til Torben Errboe: "Jeg er ret sikker på, at Mugge har sat dem, hvor de står, og de står et sted mellem Aarhus og Conradsminde. Så der er sikkert et eller andet - -".

Adspurgt fortalte Lis Larsen mig, at det betød, at glassene var anbragt i prøvesamlingen (ikke studiesamlingen) mellem glas fra andre værker, men at hun dog selv mente, at de aktuelle glas trods alt var lavet på Holmegaard, fordi de havde indridset årstal, hvilket hun ikke havde bemærket på andre fremmede glas.

Jeg tror, at vi amatørglashistorikere er tilbøjelige til at tage betegnelsen prøvesamling lidt for bogstavelig. Jacob E. Bang skrev i 1939 om forholdene omkring Holmegaards ditto, at glassene der behandledes lemfældigt, og sådan har det sikkert altid været. Man har ikke taget det så seriøst, som vi er fristede til at tro. Ind er gået glas fra andre værker, som man har fundet spændende og måske havde tænkt sig at "prøve", og ud er gået nogle af det aktuelle glasværks egne prøver, enten fordi de er gået i stykker under anvendelsen, eller fordi de er taget med, når en glasmager rejste.

I forbindelse med de to glas, der begge er 14 cm høje, er det jo pokkers ærgerligt, at G.A.-katalogets prisliste mangler. Derfor er man selvfølgelig henvist til gætterier med hensyn til størrelsen af f.eks. nr. 47 (fig. 2 i artiklen). Dette er imidlertid ikke nødvendigvis et lille vinglas, men måske snarere et efter den tids forhold stort rødvinglas ligesom nr. 44 i G.A.-kataloget, der i to eksemplarer er afbildet i D.G., 4. udgave som fig. 118, og som skulle være 14,5 cm høje og med god proveniens til Aalborg.

Jeg ved dog ikke, hvor meget dette betyder, for glassene er lavet i flere forskellige formater og med varierende stilktykkelser. Dette sidste er naturligvis irriterende, men en forklaring kunne være, at to forskellige stilmagere har været på spil, og at hver af dem har haft sit ideal af en stilks kaliber til denne glastype.

Alt i alt hælder jeg til den anskuelse, at de to glas i Holmegaards prøvesamling er fra Aalborg, og jeg er i hvert fald overbevist om, at Mogens Schlüter ville have nævnt det i D.G., hvis han havde ment, at de havde været fremstillet på Holmegaard.

Jørgen Kjær Hansen

Klip fra GLASNYT nr. 32

Det lykkedes at få taget et nogenlunde acceptabelt foto af de to glas, som praktisk talt er identiske (fig 1).

Fig. 1

Det drejer sig om to vinglas, hvor den opdrevene, berlinois-lignende kumme er båndleben med en parallelforløbende tyndere linie over og under båndet. Den

Det sku' vær' så godt, og så ...

Den 1. januar 1837 kan man læse følgende annonce i Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis:

Nørlunds Glasværk,

hvis forøgede Produktion af Bouteiller og diverse Grøntglasvarer nu er i fuldstændig og forønsket Gang, averterer herved sine Fabrikater til Forhandling, leveret Kjøberen paa Værket, til nedenstående Priser:

for hele hamrede Bouteiller 6 Rbd. pr. 100 Stk.,

for hele franske Bouteiller 7½ Rbd. pr. 100 Stk.,

for de øvrige Sorter i Forhold hertil.

Varene tilbringes Kjøberne paa Forlangende, imod Godtgjørelse af Transportomkostninger, der til Aalborg betales med 1/4 Rbd. mere pr. 100 Stk. Bout. end ovenanførte Priser; for de øvrige Veilængder beregnes Transporten i Forhold hertil.

Bestillinger ombedes behageligen indleverede til Dhrr. Viinhandler **Krebs** i Aalborg og Kjøbmand **Klim** i Randers, der tillige ere Oplagshavere, som ogsaa ved direkte Henvendelse til Værkets Contoir til Forvalter og Regnskabsfører **C. R. B. Kierulf**.

Nørlunds Glasværk, den 15de December 1836.

Paa Krigsraad **Conradsens** Vegne

R. P. Sindrup,

Bestyrer.

Den 18. juli finder man så følgende artikel i samme blad:

Fædrelandet

(Indsendt)

Glasværket ved Nørlund

Vesten for Hovedlandevejen mellem Aalborg og Hobro ligge Hovedgaardene **Nørlund**, **Thorstedlund** og **Albeck**, som for faa Aar siden kom i deres nærværende driftige Eiers, Hr. Krigsraad **Conradsens** Besiddelse. Blandt de flere Herligheder, disse Godse besadde, var en Skov paa over 2000 Tdr. Land, men som havde kun ringe Værdi, fordi den tidligere havde været slet fredet og, medens Opvæksten saaledes var tilintetgjort, vare de store Stammer forkrøblede. Afsætningen af Brændsel hindredes endvidere ved, at Skoven laae 2 til 3 Mile fra Mariager-Fjorden, 4 til 5 Mile fra Aalborg. Skulde altsaa billig Fordeel udbringes af Skovene, maatte Brændet middelbart afsættes, ved et eller andet Anlæg, der krævede betydeligt Ildbrug, og hvorved desuden det Brænde, som, formedelst dets ringere Beskaffenhed endnu mindre kunde sælges, kunde faae en nyttig Anvendelse. Hr. **Conradsen**

troede, ved Anlægget af et Glasværk at finde den passende Anvendelse for sit Brænde og saaledes fremstod, midt i Skoven, paa en Plet, der røddedes for Træer, Glashytten med tilhørende Boliger for Arbeiderne. Siden 1835 tilvirkes her af 10 til 12 Arbeidere, hidkaldte fra Norge, en stor Mængde Flasker af forskjellig Art og Størrelse, Sylteglas, Melkefade o. s. v. af grønt Bouteilleglas, og i Aar er endvidere begyndt, med een Arbeider, paa Fabrication af Medicinglas af ordinair Hvidtglas-Masse. I Løbet af 36 Timer, da en Blanding (Meng) bringes i Flus og udblæses, tilvirkes 1600 - 1800 sædvanlige Flasker, og desuden en Deel Medicinglas; det Brænde, der bruges, behandles omhyggeligt, og tørres først, for at uddrive Fugtigheden.

Glasmaterialet er: gamle Skaar; Asken tilvirkes tildeels i Skoven af Lyngen; brugeligt Sand findes i Nærheden; til hver Blanding bruges omtrent $\frac{1}{2}$ Tønde Salt. Dette Materiale og Leret til Potterne, hvilket hentes i Coblenz, leverer ene Udlandet. Glasvarerne ere altsaa Resultatet af en hensigtsmæssig Anvendelse af raae Producter, som ere i Landet selv, men som ellers vilde tildeels forblive ubenyttede.

Glasfabricationen er saa interessant, at den fængsler Tilskuerens Opmærksomhed; de skjøre Glasvarer see vi fremstaae af en ringe Klump Glas, som Arbeideren med Blæserøret tager ud af Potten eller Digelen, opblæser, tildanner og giver endvidere, som oftest, en mere bestemt Skikkelse og Størrelse i en Form; Bouteillen afskjæres fra Røret og faaer dernæst en Ring af flydende Glasmasse omkring Halsen; den er nu færdig, men maa, for at den ikke skal springe, afkøles langsomt i en til to Dage i en opvarmet Ovn. Men det er ikke ene dette skjønne Skuespil, der, især om Natten, vinder ved den vexlende Belysning fra den store Ovnild, som interesserer; langt mere, at vi see her i en Egn, der, liig de mange i Jylland, som ved at Skovene ryddedes, blev til en Lyngørken, en høi Grad af Virksomhed og Liv. Her finde mange Mennesker Underhold; thi Arbeiderne have næsten alle Familie, og flere af dem have flinke Medhjælpere i deres Børn, der saaledes ogsaa bidrage til Husets Fornødenheder; de boe beqvemt og net i deres pene Huse, ved Siden af hvilke ere smaae Haver, omgivne af et i deres Fødeland ubekjendt smukt Skovparti af Løvtræer. Man vil maaske frygte, at, naar Skovene ere forbrugte, vil denne Virksomhed ophøre, dog deres betydelige Omfang forsikkrer i meget lang Tid Glasværket Brændsel og det omhyggelige Landbrug, man seer overalt paa Nørlund og tilhørende Godser, udtaler sig naturligviis ogsaa i Planteskoler, som ville forsyne større Strækninger end det nuværende betydelige Skovareal, med Træer, og føie vi hertil, at Glasværket har umiddelbart ved sin Dør, en meget vidtstrakt Tørvemose, vil det ingensinde savne det vigtigste Material, Brændslet, for dets Existence, som vi vente og haabe fortsat giennem mange Aar.

s'

Ak ja, hvilken idyl, begejstring og optimisme. Bag facaden stod det på dette tidspunkt temmelig skralt til med værkets økonomi på grund af tidernes ugunst, og en måned senere indtræffer så katastrofen:

Bekjendtgjørelser.

+ + +

At det altstyrende Forsyn har kaldt til Hvile, efter et langvarigt Sygeleie, min elskede Mand, Krigsraad **Rasmus Conradsen**, 52½ Aar gammel, dette, paany uerstattelige Tab, kundgjøres af hans dybtsörgende Enke og 5 Börn, der, med dybeste Veemod, i den kjære Afdöde erkjender Tabet af den bedste Mand og Fader.

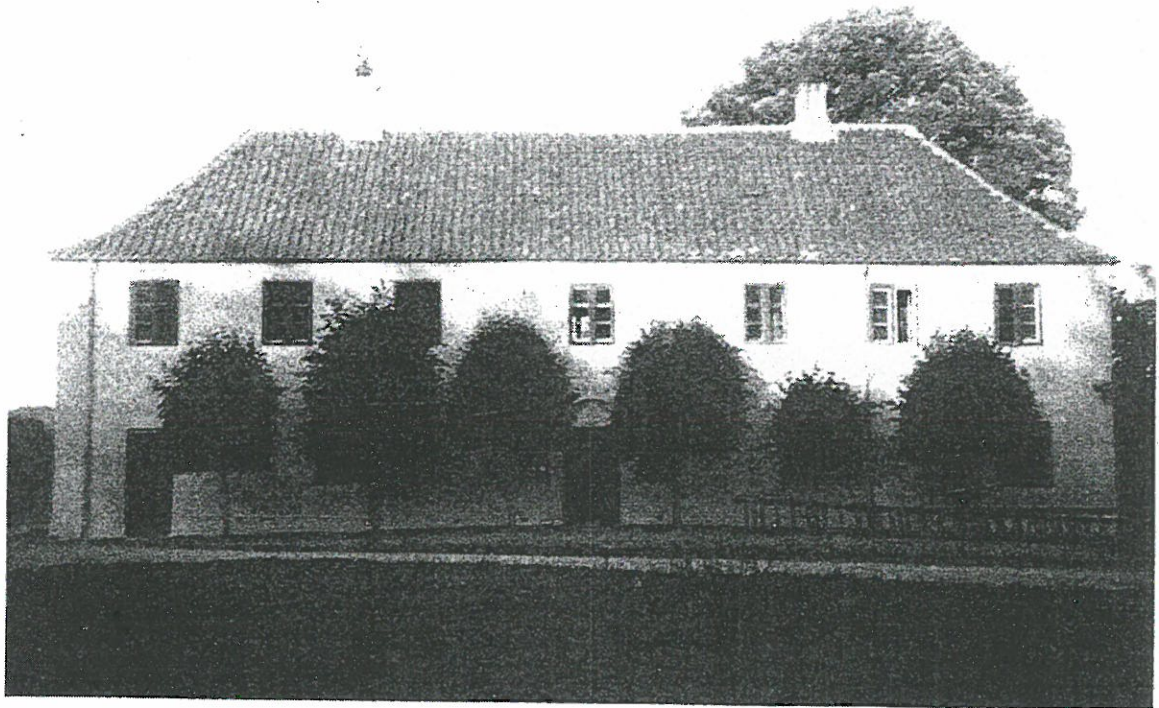
Nörlund, den 18de August 1837.

M. S. Conradsen.

født Schaldemose.

Ildsjælen bag det før så lovende foretagende er borte nu. Boopgørelsen tager sin tid. Glasværket skranter alvorligt og lukker helt det næste forår. Ingen vil købe det. Glasmagerne er arbejdsløse og fattige, og fremtiden meget usikker. Om myndighedernes anstrengelser for at få dem sendt retur til Norge for at slippe for forsørgelsespligten kan man læse i fattigforsørgelsesprotokollen for Ravnkilde og Brorstrup sogn, og den er på én gang både barsk og underholdende læsning. Herom ved en senere lejlighed. Først i 1840 kommer der påny gang i værket efter at nye ejere og forpagtere tager over, men herom kan man læse andetsteds.

IK

I 1835 oprettede krigsråd Rasmus Conradsen på Nørlund hovedgård ved Rold skov. Danmarks andet glasværk, "CONRADSMINDE" Hvis hovedbygning ses her.

ET JUBILÆUM? 1853 - 2003

Det faldt mig ind for nylig, at det netop i år er 150 år siden, at Holmegaards Glasværk udsendte den prisliste, som sammen med et lille hefte med tegninger blev genoptrykt i firmaets 150 års jubilæumsskrift i 1975, og at det derfor kunne være passende nu at sætte focus på denne prisliste.

Til trods for at tegningerne menes at være nogle år yngre end prislisten, hvilket jeg skal komme tilbage til, er de to ting tilsammen fejlagtigt kommet til at hedde "katalog 1953", og de har i de forløbne 28 år været et af de mest brugte (og undertiden misbrugte) værktøjer i glassamler- og glashandlerhænder.

Et godt eksempel på en sikker identificering er "**Mensurglas**, measurede og umensurede", som i prislisten side 21 er angivet i 9 størrelser fra 2 til 32 lods, den største dog tilføjet med håndskrift på et senere tidspunkt. Hertil svarer en afbildning af den umensurede udgave i tegningerne på side 41. Og i prøvesamlingen findes et eksemplar, som er mensureret, d.v.s. skalainddelt, i unzer og drachmer, hvilket var de gængse måleenheder på apotekerne dengang, mens lod var en handelsvægt-enhed. 1 unze er lig 8 drachmer lig 2 lod lig ca. 30 gram. Prøvesamlingens måleglas er på 2 unze og altså 4 lod. Det var med stor tilfredsstillelse, at jeg ved et besøg på Holmegaard kunne konstatere, at et eksemplar i min samling var nøjagtigt magen til, endog skalaen syntes slebet af samme hånd. Jeg er også heldig at have det større til 4 unze, igen med samme slibning. Bedre identifikation af Holmegaard-glas kan man vist ikke opnå.

Prislisten har som nævnt i indledningen i jubilæumsskriftet været brugt til lageroptællinger gennem en årrække, og der er gjort masser af tilføjelser med blyant, når nye modeller, nye farver eller som i eksemplet ovenfor nye størrelser er optaget i produktionen. Således ser vi, at blandt snapseglassene er nr. 27 og 28 tilføjet i prislisten, og disse er også med blandt tegningerne. Vi ser også, at nr. 7 (smalt spejl) er udeladt blandt tegningerne, hvadenten den så er udgået i mellemtiden eller er en næppe skelnelig variant af nr. 6 (bredt spejl). Man er vist aldrig blevet enige om, hvad ordet "spejl" står for. Ikke alt i prislisten er med blandt tegningerne, og omvendt findes der tegninger, som ikke umiddelbart kan henføres til prislisten, idet den bl.a. ikke oplyser, at man kan vælge mellem 4 forskellige modeller i kopglas. En af de kategorier, hvor repertoire udvides i løbet af perioden, er blomsterglassene, hvor der både kommer nye modeller og nye farver til, nemlig hvid og blå alabast, samt grønne. Alt i alt må man nok konkludere, at tegningerne bør dateres til et sted i sidste halvdel af 50-erne.

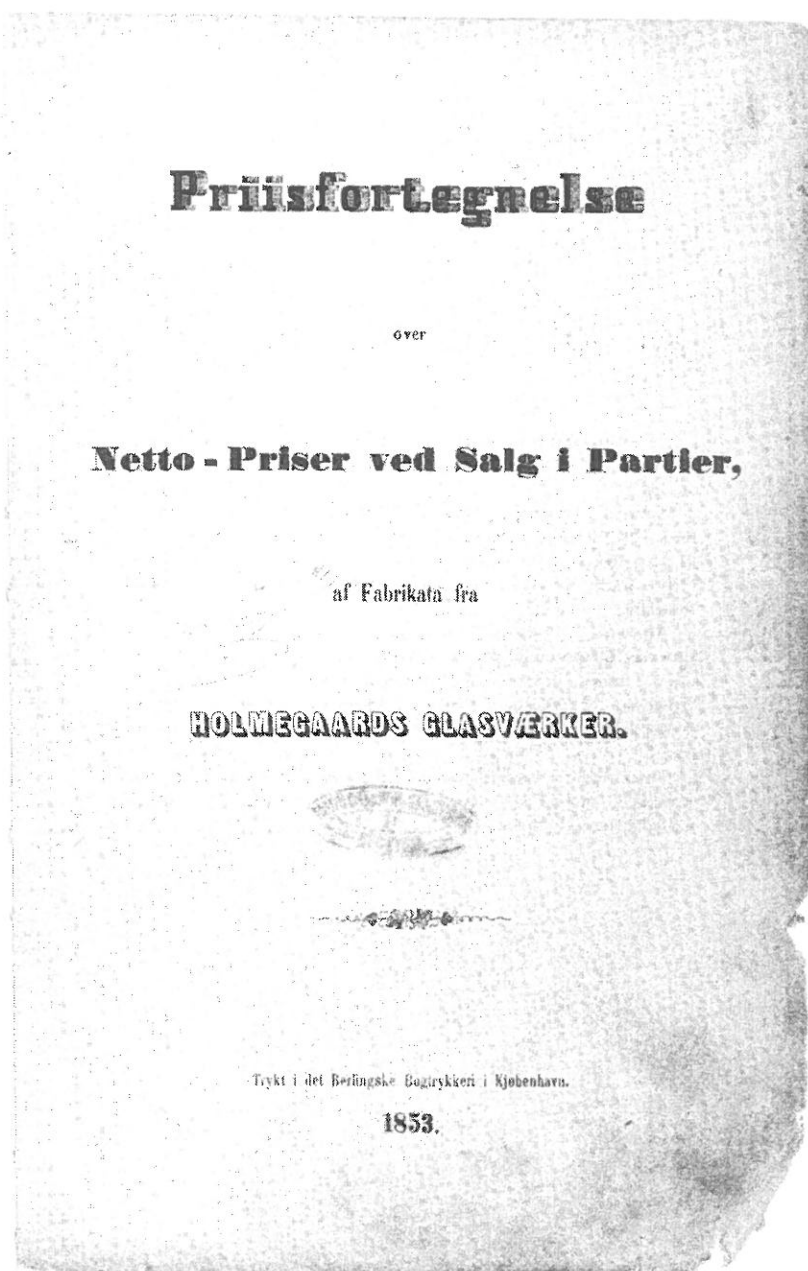
Jeg har set på sukkerskåle og flødekander. Prislisten nævner 8 modeller i sukkerskåle i to størrelser og i hvidt, rødt og blåt, men der er kun tegninger svarende til de 6 første. Nr. 1 er den billigste model, nr. 2 og 3 adskiller sig kun m.h.t. låg. Nr. 4 fås tilsyneladende kun i blåt, men der er to forskellige priser her og en ulæselig tilføjelse (?). Nr. 5 hedder sukkerfad, hvilket åbenbart er betegnelsen, når formen er fladere, og der er fod og stilk på. Nr. 6 kaldes presset, men det betyder her som overalt fastblæst. Kun saltkar og karaffelpropper menes at være det vi nu kalder pressede. Nr. 7 og 8 kender vi ikke, de er også "pressede" og fås kun hvide. Man kan gætte på, at de skulle matche et par af flødekanderne. I "Glasnyt" nr. 29 omtales et

sukkerfad i facon som nr. 5 men med et mønster på kummen som på den tegnede flødekande nr. 1 på side 22. Dette sukkerfad kunne være nr. 7 eller 8. Det virker sært, at flødekande nr. 1, sribede og tærkede, står med samme nummer; på tegningerne ligner de slet ikke hinanden. Jeg ville snarere kalde nr. 2 ternet. Nr. 3 er blæst i samme form som karaffel nr. 5 og de tre modeller af hankekrus side 13. Forøvrigt savner man den velkendte type med balusterstilk, optisk kumme og (evt.) klippet omlagt rand. De er åbenbart kommet senere til Holmegaard end til Nordjylland.

Noget af det mest fascinerende ved at blade i prislisen er de mange kuriøse anvendelse af glas, som hører hjemme i en svunden tid. Der har været andre normer for borddækning og andre drikkevaner med dertil hørende udstyr, men man kan dog forestille sig de enkelte genstandes funktion. Belysning skulle jo også klares på en anden måde, end vi er vant til, og apoteker og laboratorier havde brug for et stort udvalg af remedier i glas. Men der er mange andre ting at undres over. Hvad er f.eks. løbere beregnet til? Og platinafyrtøjsglas med og uden fod i hvidt, rødt og blåt med tilhørende tragt? Ja, det er da noget til at gøre ild med, men hvordan har det fungeret? Så er der bikuber. Jeg kan ikke forestille mig, at der kan produceres meget honning i sådan et gennemsigtigt bur. En af de mærkeligste ting er det kombinerede fugle- og fiskeglas. Hvordan har det været befolket?

Dette var nogle spredte kommentarer til Holmegaards 1853-prisliste og tegninger, som stadig er vor bedste kilde til viden om de gamle danske glas. Der er mange ting heri, som man kan spekulere over. Måske andre vil supplere med tilsvarende betragtninger. Til lykke med jubilæet!

IK

BOGANMELDELSE.

Så kom den langt om længe:

Michael Bloch: Dansk presset glas 1850 - 1950 (Antikvitetsserien, Sesam, 229 kr.)

Og jeg må sige, at den er blevet meget flot! De mange fremragende farvefotografier viser til fulde den mangfoldighed i former og farver, der gør presseglas til et så spændende samleområde.

Bogen indledes med en kort forklaring på, hvad presseglas er, og en historisk redegørelse for denne tekniks opståen og udvikling med omtale af de vigtigste udenlandske fabrikanter. Derefter følger for hvert af de danske glasværker dets historie i korte træk og en beskrivelse af dets produktion og katalogmateriale inde for presseglassets område. Sidst er der nogle sider om farver og om mærkning (som er meget lidt brugt i Danmark) og endelig en række gode råd til samlere. Alt sammen velskrevet og lærerigt.

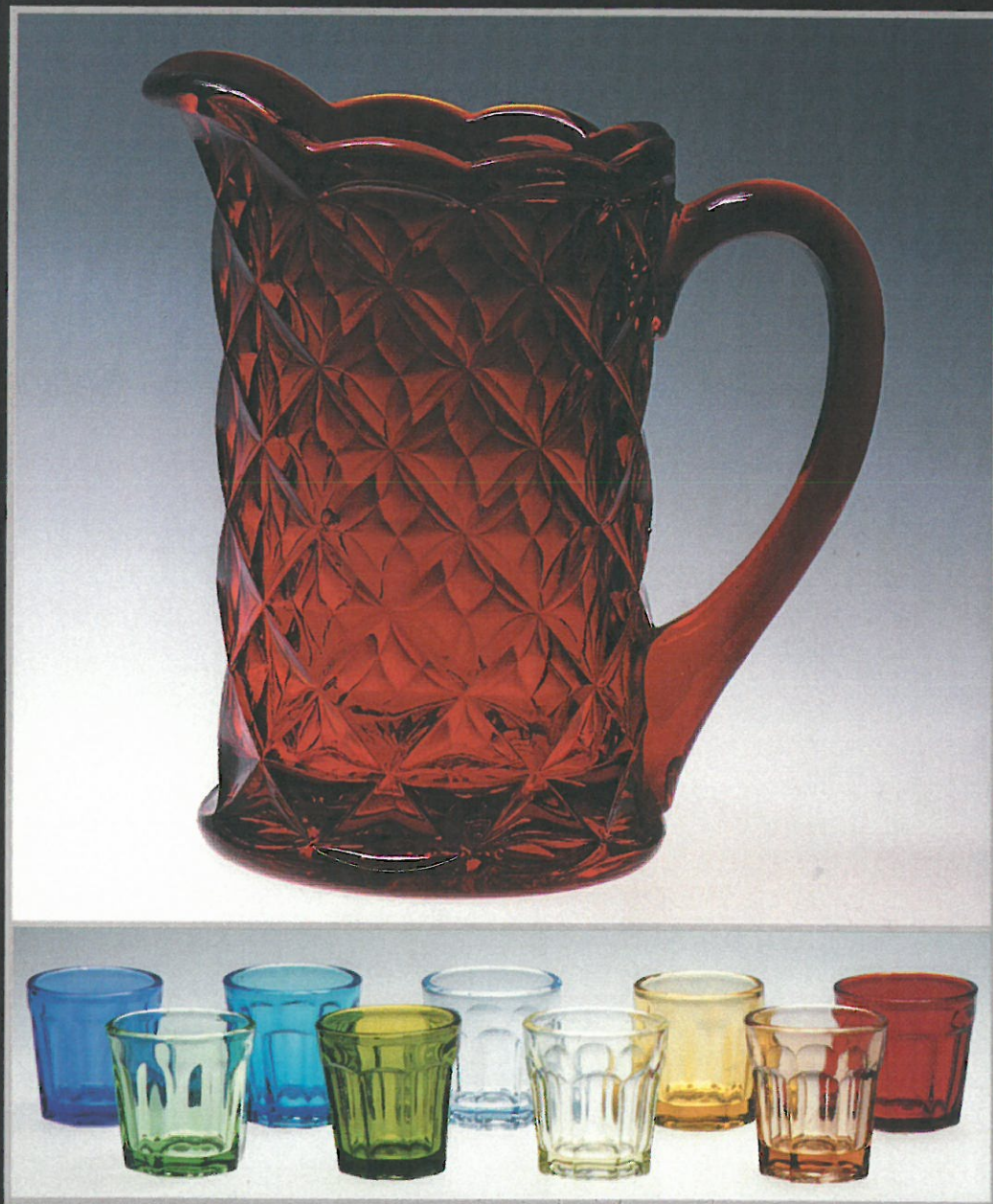
De der i forvejen er i besiddelse af de relevante kataloger kan måske synes, at det er overflødigt at bringe uddrag af dem i bogen, og at der i stedet burde have været flere billeder af genstande. Men dels er visse kataloger udsolgte, så nye samlere ikke har en chance, og dels er nogle i ret uhandy formater, så måske er det meget godt, at de er med her.

En enkelt lille misforståelse skal lige rettes, men vi tilgiver gerne, for man kan jo ikke forlange, at en københavner skal være helt fortrolig med det mørke Himmerlands geografi. På side 19 står, at Conradsminde og Mylenberg "lå i hver sin ende af Rold Skov", og på side 39 benævnes de "værkerne i skoven". Conradsminde lå i vestenden af Rold Skov ikke langt fra Nørlund, mens Mylenberg var placeret flere km syd for skoven ved Gandrup Mose.

Det er en fin og anbefalelsesværdig lille bog. Der måtte gerne have været mere af den. F.eks. kunne jeg godt lide at vide mere om de aldrig fundne ting, så der var lidt ekstra spændende at gå på jagt efter. Denne bog er et uundværligt værktøj for enhver elsker af det skønne presseglas.

IK

A N T I K V I T E T S S E R I E N

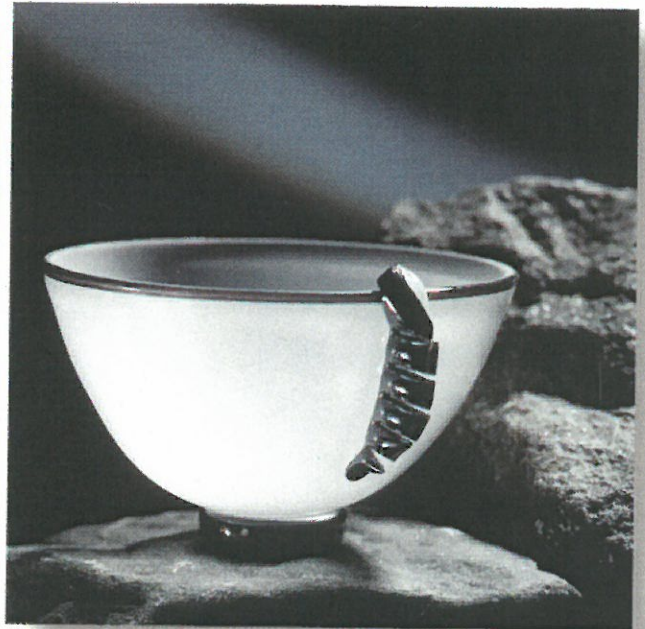
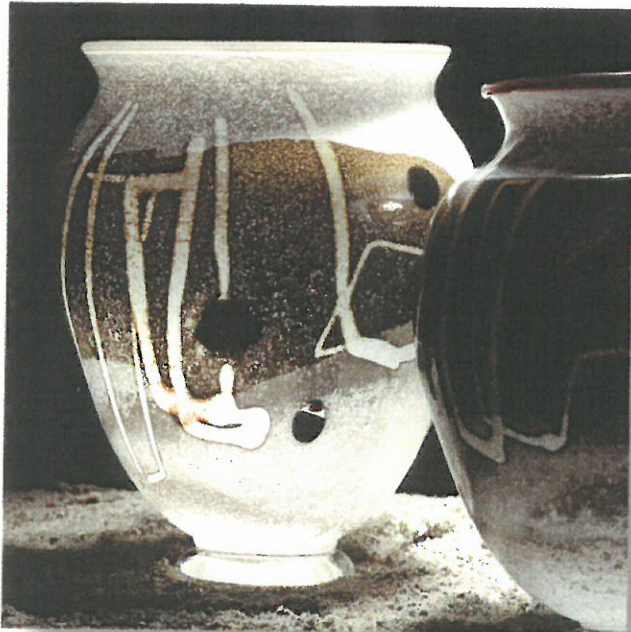
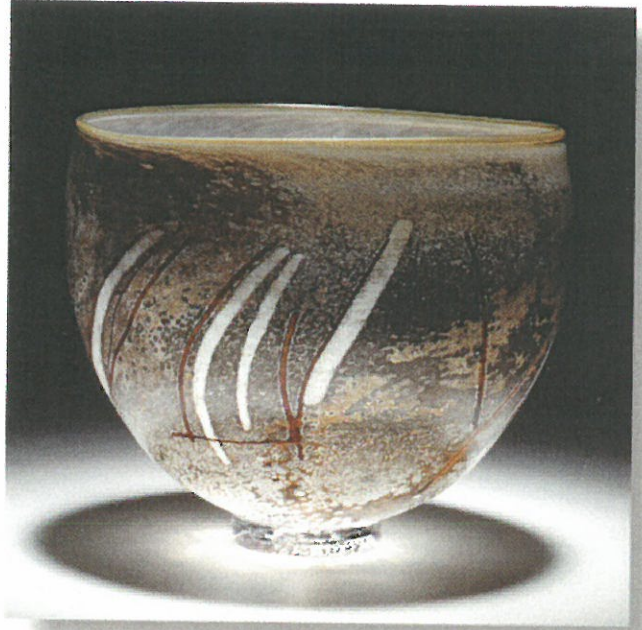
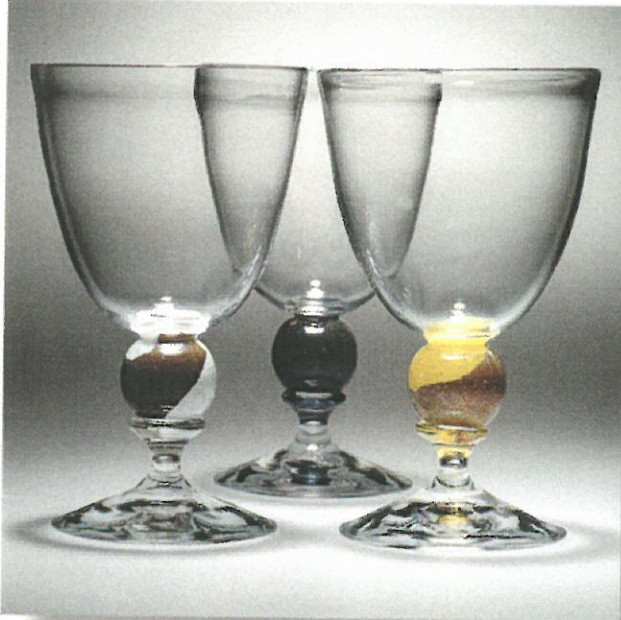
Michael Bloch

Dansk presset glas 1850-1950

S E S A M

GLASPUSTERIET

Hellebø

"RESENLUND" - Strandvejen 9 - 7800 Skive Tlf: 9751 1629 - fax: 9752 5799